

ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΒΛΑΒΗΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

A. Ανθρωποκτονία με συναίνεση (300 Π.Κ.)

Θα πρέπει καταρχήν να επισημανθεί ότι ο τίτλος του σχετικού άρθρου είναι ανακριβής, καθώς δεν αρκεί συναίνεση του παθόντος, αλλά απαιτείται **σπουδαία και επίμονη απαίτηση**, κατά την έκφραση του νόμου.

Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή η απαίτηση δεν έχει σχέση με την συναίνεση ως λόγο άρσης του αδίκου, **δεν αίρει τον άδικο χαρακτήρα** και απλώς οδηγεί σε επιεικέστερη μεταχείριση του δράστη **σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα στοιχεία της ειδικής υπόστασης του εγκλήματος του άρθρου 300 Π.Κ.**, που πρέπει να συντρέχουν **σωρευτικά**.

Ειδικότερα, τα πρόσθετα στοιχεία της ειδικής υπόστασης της προνομιούχου παραλλαγής του άρθρου 300 Π.Κ. είναι τα ακόλουθα:

Ο δράστης αποφάσισε και εκτέλεσε ανθρωποκτονία

α) ύστερα από **σπουδαία και επίμονη απαίτηση του θύματος**. Απαίτηση του θύματος σημαίνει ότι αυτό δεν συμφωνεί απλώς με την πράξη του δράστη, αλλά αξιώνει από τον δράστη να τον λυτρώσει από την κατάσταση στην οποία βρίσκεται. Η απαίτηση αυτή απαιτείται να είναι σπουδαία, δηλ. σοβαρή έκφραση της βούλησης του θύματος. Κατά την κρατούσα γνώμη, δεν απαιτείται πάντοτε το θύμα να έχει ικανότητα καταλογισμού ή να είναι ενήλικο, αλλά η σοβαρότητα της απαίτησής του

θα κριθεί στην συγκεκριμένη περίπτωση, αν δηλ. κατά τον συγκεκριμένο χρόνο και υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις είχε την απαραίτητη ωριμότητα να διαμορφώσει έγκυρα την βούλησή του. Μάλιστα, για να αποφευχθούν τυχόν καταχρήσεις ή βεβιασμένες πράξεις, κατά το άρθρο 300 Π.Κ. απαιτείται η απαίτηση να είναι και επίμονη δηλ. «ρητή και σταθερά επαναλαμβανόμενη», έτσι ώστε να αποκλείεται η περίπτωση να αποτελεί μια εντελώς παροδική απόφαση, που οφείλεται στην κατάσταση του θύματος. Τέλος, η πράξη του δράστη πρέπει να γίνεται ύστερα από την σπουδαία και επίμονη απαίτηση του θύματος. Εδώ ο όρος δεν έχει μόνο χρονική έννοια, ότι δηλ. ακολουθεί απλώς χρονικά την προηγούμενη απαίτηση του θύματος, αλλά έχει και την έννοια της αιτιώδους σχέσης μεταξύ βούλησης του θύματος και πράξης¹. Η πράξη του δράστη πρέπει να αντιστοιχεί κατά τα ουσιώδη στοιχεία της (τρόπος, χρόνος, κλπ) στην απαίτηση του θύματος

β) από οίκτο για αυτόν. Το στοιχείο αυτό είναι μικτής φύσης. Θα πρέπει δηλ. ο οίκτος να ήταν το κίνητρο της πράξης (ο οίκτος ως συναίσθημα), αλλά ταυτόχρονα να αποδίδει και μια αντικειμενική κατάσταση (δηλ. η κατάσταση του θύματος να είναι τέτοια που να προκαλεί οίκτο)

γ) που έπασχε από ανίατη ασθένεια. Με τον όρο ανίατη ασθένεια, δεν νοείται βεβαίως μια οποιαδήποτε ασθένεια που δεν μπορεί να θεραπευθεί, αλλά πρέπει οπωσδήποτε να είναι τέτοιας φύσης και έντασης, ώστε να δικαιολογεί την απαίτηση του θύματος να πεθάνει και τον οίκτο του δράστη για την κατάσταση του θύματος.

¹ Αυτό προκύπτει από την διατύπωση του πρωτότυπου κειμένου της διάταξης « επί τη.. απαιτήσει» του παθόντος, που κατά την μεταγλώττιση στη δημοτική αποδόθηκε ως ύστερα.. Συνεπώς ο δράστης που είχε ήδη αποφασίσει να σκοτώσει το θύμα πριν αυτό διατυπώσει σχετική απαίτηση, ή αφού αυτό διατύπωσε την απαίτηση, αλλά για λόγους άσχετους προς την απαίτηση του θύματος θα τιμωρηθεί για την πράξη του άρθρου 299 Π.Κ.

Σε περίπτωση που δεν συντρέχουν αντικειμενικά τα παραπάνω στοιχεία, αλλά ο δράστης θεώρησε ότι συντρέχουν λόγω πραγματικής πλάνης θα τιμωρηθεί και πάλι για την προνομιούχο παραλλαγή (άρθρο 30 παρ.2 Π.Κ.).

B. Παιδοκτονία (άρθρο 303 Π.Κ.)

Αποτελεί **ιδιαίτερο** έγκλημα. Δράστης μπορεί να είναι μόνο η μητέρα. Προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης (σωρευτικά)

- α) Η πράξη τελείται κατά τον τοκετό ή μετά τον τοκετό. Ενώ η πρώτη περίπτωση καταλαμβάνει τον τοκετό από την έναρξη της διαδικασίας μέχρι την ολοκλήρωσή της (δηλ τον οριστικό αποχωρισμό του παιδιού από το σώμα της μητέρας), η δεύτερη περίπτωση δεν μπορεί να προσδιορισθεί με συγκεκριμένα όρια, αλλά κρίνεται κατά περίπτωση, δηλ. καλύπτει όλο εκείνο το χρονικό διάστημα μετά τον τοκετό, εφόσον.
- β) Εξακολουθεί η διατάραξη του οργανισμού της μητέρας από τον τοκετό

Η διάταξη ρυθμίζει ειδικά μια περίπτωση ελαττωμένης ποινικής ευθύνης κατ' απόκλιση από τον γενικό κανόνα του άρθρου 36 Π.Κ: Ενώ ο Ποινικός Κώδικας στο γενικό του μέρος (άρθρο 36 Π.Κ) εφαρμόζει την μικτή μέθοδο, στο άρθρο 303 ακολουθεί ένα αμιγές βιολογικό κριτήριο. Τούτο σημαίνει ότι δεν μπορεί να εφαρμοσθεί και το άρθρο 36 Π.Κ, αλλά μόνο το άρθρο 303 Π.Κ.

Εφόσον οι όροι που μειώνουν το αξιόποino της μητέρας, που τελεί το έγκλημα της παιδοκτονίας, αποτελούν ιδιαίτερες ιδιότητες ή περιστάσεις κατά την έννοια του άρθρου 49 παρ.2 , το άρθρο 303 Π.Κ. εφαρμόζεται μόνο για αυτήν (είτε ως αυτουργό είτε ως συμμετοχο), ενώ για τους

υπόλοιπους συμμετόχους ή αυτουργούς της πράξης εφαρμόζεται το άρθρο 299 Π.Κ.

Γ Συμμετοχή σε αυτοκτονία (301 Π.1Κ.)

Το **πλημμέλημα** της συμμετοχής σε αυτοκτονίας κατά μία άποψη είναι προνομιούχος παραλλαγή της ανθρωποκτονίας με πρόθεση, ενώ κατά την ορθότερη γνώμη είναι **ιδιώνυμο έγκλημα**, καθώς εδώ η ειδική υπόσταση διαφέρει τόσο πολύ από την ανθρωποκτονία με πρόθεση, ώστε να μην μπορεί να θεωρηθεί απλώς παραλλαγή της.

Πιο συγκεκριμένα, εδώ δεν έχουμε μια πράξη προσβολής της ζωής από τρίτον, αλλά μια πράξη αυτοκτονίας στην οποία εμπλέκεται ένας τρίτος.

Η πράξη αυτοκτονίας (και φυσικά και η απόπειρά της) δεν είναι άδικη πράξη, συνεπώς η συμμετοχή σε αυτοκτονία τυποποιείται σε αυτοτελές έγκλημα², διότι δεν αποτελεί συμμετοχή σε άδικη πράξη, κατά την έννοια των άρθρων 45 επ. ΠΚ.

Συνεπώς, αυτός που «συμμετέχει» στην αυτοκτονία είναι φυσικός αυτουργός του εγκλήματος του άρθρου 301 Π.Κ.

Πρόκειται για έγκλημα υπαλλακτικώς πολύτροπο (γνήσιο πολύτροπο) που μπορεί να τελεσθεί με δύο τρόπους

Στην πρώτη περίπτωση, **ο δράστης καταπείθει κάποιον να αυτοκτονήσει.**

Η κατάπειση σημαίνει επικοινωνία³ με αυτόν που στην συνέχεια αυτοκτονεί ή αποπειράται να αυτοκτονήσει και επίδραση στην βούλησή του. **Έτσι δεν είναι αξιόποινος εκείνος που επικοινωνεί με κάποιον που έχει ήδη αποφασίσει να αυτοκτονήσει, όπως και εκείνος που δεν**

² Στην γερμανική έννομη τάξη, η συμμετοχή σε αυτοκτονία δεν είναι άδικη πράξη.

³ Πέραν της γλωσσικής (προφορικής ή γραπτής) επικοινωνίας, δεν αποκλείονται κατ' αρχήν και άλλες μορφές επικοινωνίας .

επικοινωνεί προσωπικά με συγκεκριμένο ή συγκεκριμένα πρόσωπα, αλλά εκθειάζει πράξεις αυτοκτονίας ή εκφράζει γενικές σκέψεις για την ματαιότητα της ζωής.

Στην δεύτερη περίπτωση, ο δράστης δίνει βοήθεια κατά την αυτοκτονία ή κατά την απόπειρά της. Δεν τιμωρείται δηλ. η παροχή βοήθειας πριν από την αυτοκτονία ή την απόπειρά της.

Και στις δύο περιπτώσεις, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να τελεσθεί η αυτοκτονία ή να γίνει τουλάχιστον απόπειρά της, στοιχείο που στην **πρώτη περίπτωση** είναι **εξωτερικός όρος του αξιοποίνου**, ενώ στην **δεύτερη** θεωρείται κατά μία άποψη και πάλι **εξωτερικός όρος του αξιοποίνου**, ενώ κατά άλλη άποψη είναι **στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης**⁴.

Η εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 301 Π.Κ. προϋποθέτει βέβαια η πράξη της αυτοκτονίας ή της απόπειράς της να τελέσθηκε από πρόσωπο που έχει την κυριαρχία επί της πράξεως και είναι ψυχοσωματικό ώριμο να λάβει μια τέτοια απόφαση.

Αντίθετα θα έχουμε **ανθρωποκτονία κατά έμμεση αυτουργία**, στις περιπτώσεις :

A) Ο αυτόχειρας είναι ακαταλόγιστος (άρθρο 34 Π.Κ.) ή ανώριμος λόγω ηλικίας (αμφισβ. αν αυτό θα πρέπει να κριθεί *in concreto* ή αν θα πρέπει να ισχύσουν γενικά ηλικιακά κριτήρια)

B) Ο αυτόχειρας εξαναγκάζεται στην πράξη λόγω εξουθένωσής του από τον δράστη (με άσκηση σωματικής ή ψυχικής βίας, δημιουργίας κατάστασης αδιεξόδου) ή καθοδήγησής του (με πλύση εγκεφάλου, με

⁴ Το επιχείρημα υπέρ αυτής της άποψης είναι ότι η παροχή βοήθειας κατά την αυτοκτονία ή την απόπειρά της σημαίνει ότι λόγω της χρονικής σύμπτωσης δεν πρόκειται για πρόσθετο στοιχείο, αλλά για στοιχείο που ενυπάρχει ήδη στην συμπεριφορά.

απόλυτη παράκαμψη κάθε νοητικής αντίστασης, υποβολή κ.λπ.), ώστε τελικά να γίνεται όργανο καταστροφής του εαυτού του.

Γ) Όταν το θύμα πλανάται ως προς το περιεχόμενο της πράξης του, δηλ. επιχειρεί μια πράξη που δεν γνωρίζει ότι κατατείνει στην αυτοκτονία του.

Δ. Ανθρωποκτονία εξ αμελείας

Το έγκλημα του άρθρου 302 Π.Κ. αποτελεί πλημμέλημα που τελείται με αμέλεια (εσωτερική αμέλεια ως μορφή υπαιτιότητας). Το αποτέλεσμα του θανατάτου πρέπει να προκαλείται αιτιωδώς λόγω του σφάλματος του δράστη. (εξωτερική αμέλεια)⁵.

Άλλα ζητήματα που συνήθως αναπτύσσονταν παλαιότερα σε σχέση με τα ειδικότερα εγκλήματα ανήκουν στην ύλη του γενικού μέρους (όπως το ζήτημα της αμελούς παράλειψης και της παράλειψης ως συστατικού της αμέλειας, η αρχή της εμπιστοσύνης, του καταμερισμού εργασίας, το καθήκον ενημέρωσης κ.λπ.)

Βλ. αναλυτικά για αυτά τις αναπτύξεις σε Χ.Μυλωνόπουλος, Γ.Ν., τόμος Α' σελ. 300-334.

Σε επίπεδο τιμωρητού, το άρθρο 302 παρ.2 Π.Κ. προβλέπει την **δυνατότητα** δικαστικής άφεσης του αξιοποίνου, εφόσον συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις (σωρευτικά):

- α) το θύμα είναι οικείος⁶ του δράστη.
- β) ο δράστης υπέστη ψυχική οδύνη,

⁵ Για την εξωτερική αμέλεια βλ. αναλυτικά Χ.Μυλωνόπουλος, Γενικό Μέρος Α', 303-310.

⁶ Για την έννοια του οικείου βλ. άρθρο 13 περ. β) Π.Κ.

γ) η οποία είναι **τέτοιας έντασης**, ώστε να μην χρειάζεται να υποβληθεί σε ποινή.